

Den danske model og erhvervslivets rolle i dag

Peter Thagesen, underdirektør, Dansk Industri, pth@di.dk

Stanislav Stanchev, konsulent, Dansk Industri, stan@di.dk

Vi lever i dag i en hæsblæsende tid, hvor den næste store omvæltning synes lige rundt om hjørnet.

Det er derfor ikke overraskende, at ordet »*disruption*«, som på engelsk betyder forstyrrelse, afbrydelse eller sammenbrud, hurtigt er blevet en lettere nedslidt kliché, som både borgere, politikere og virksomheder er nødt til at forholde sig til. Vi står for det første over for *teknologisk* disruption, hvor nye opfindelser med stigende hast udfordrer og sågar transformerer eksisterende forbrugsmønstre, forretningsmodeller og produktionsprocesser. For det andet er der blandt danske virksomheder en udbredt følelse af *politisk* disruption, hvor der verden over stilles spørgsmålstejn ved veletablerede internationale institutioner og idéer som frihandel og multilateralisme, der i årtier har nydt bred om end stilfærdig opbakning.

Med udgangspunkt i så hastigt foranderlig en nutid, og så usikker og uforudsigelig en fremtid, er det i høj grad berigende med et nuanceret blik på fortiden. Indeværende temanummer af *Økonomi & Politik* kaster lys over en lang række interessante og yderst relevante dimensioner af Danmarks erhvervspolitiske udvikling i konteksten af fænomenet globalisering. De forskelligartede bidrag illustrerer

på glimrende vis, at danske virksomheder har rigelig erfaring med både at frembringe og håndtere »disruption«. Peter Boye fremhæver eksempelvis i sin artikel den bevidste dyrkelse af et videnssamfund som en væsentlig årsag til danske virksomheders succes på den globale arena. Denne udvikling blev ikke mindst drevet af virksomhedernes teknologiske og videnskabelige landvindinger, såvel som erhvervsmæssige innovationer. På den anden side tager Thomas Roslyng Olesen og René Taudal Poulsen udgangspunkt i værftsindustrien for at vise et eksempel på dansk erhvervslivs kapacitet til omstilling og nytænkning, når markedsforholdene ændrer sig.

Politisk disruption og skiftende syn på globaliseringen er – med historien som perspektiv – heller ikke helt nye fænomener. Martin Jes Iversen viser i sin analyse, hvordan globaliseringsprocessen ikke udgøres af én opadgående kurve mod stadig større økonomisk, kulturel og politisk integration, men snarere er kendetegnet ved vekslende dynamikker og faser. Statens rolle i forhold til at regulere og styre globalisering og erhvervspolitik har ligeledes ændret karakter med tiden. Det er med andre ord i høj grad nyttigt at skue tilbage mod fortidens brydningstider og erfaringer for derved at sætte nutidens udfor-

dringer for både virksomhederne og samfundet i perspektiv.

Som påpeget flere steder i dette nummer af *Økonomi & Politik* har vi i Danmark opbygget et velstående samfund til trods for landets relativt lille størrelse. Dette skyldes ikke mindst, at danske virksomheder har været dygtige til at gribe mulighederne ude i verden. I moderne tid har dansk økonomi derfor altid været rettet mod udlandet og de langt større markeder uden for rigets grænser. Denne udvikling fortsætter den dag i dag. Eksport af varer og tjenester udgjorde således over 53 pct. af landets BNP i 2015 sammenlignet med 37 pct. tyve år tidligere. 26 pct. af alle danske jobs er direkte eller indirekte afhængige af virksomhedernes eksport. En ny DI-analyse viser desuden, at danske virksomheder klarer sig godt i den internationale konkurrence, og at eksporterende virksomheder er langt bedre til at øge deres produktivitet end virksomheder, der koncentrerer sig om hjemmemarkedet (Rasmussen, 2017). I det perspektiv er det ikke overraskende, at 84 pct. af DI's medlemsvirksomheder mener, at det er en god ting, at Danmark er involveret i den globale økonomi. Dansk erhvervslivs stærke internationale konkurrence- og tilpasningsevne afspejles også ved, at 89 pct. af de adspurgte arbejdstagere i en Epinionundersøgelse »slet ikke« eller kun »i ringe grad« frygtede at miste deres job på grund af globaliseringen (Madsen, 2016).

Dansk erhvervsliv har altså nydt stor succes på den globale scene, og den eksportrettede kurs bakkes op af både virksomhedsledere og arbejdstagere. Men guldmedaljen har en bagside: Erhvervslivets kapacitet til fortsat at øge vores velstand er i høj grad betinget af, at resten af verden fortsat vil handle med os uden unødige handelsbarrierer. Det er imidlertid ikke et forhold, der længere kan tages for givet, som de seneste års politiske udvikling illustrerer. Både briternes ønske om at forlade verdens mest integrerede marked,

amerikanernes valg af en præsident med en protektionistisk indstilling og den stigende opbakning til globaliserings skeptiske politikere i andre vestlige lande vækker dyb bekymring hos danske virksomheder. Foruden de politiske strømninger mærkes den øgede protektionisme også i virksomhedernes hverdag. Siden den globale finanskrise er antallet af handelshindringer på globalt plan vokset eksplosivt. Tal fra WTO viser, at der i oktober 2016 var 1.263 gældende handelsbarrierer i verdens 20 største økonomier (WTO, 2016). Til sammenligning var der i 2010 sat »blot« 324 handelsrestriktioner. I samme periode er væksten i verdenshandelen stagneret og vokser omtrent lige så langsomt som verdens BNP (Stanchev og Thagesen, 2016). Mellem 1985 og 2007 voksede handelsvolumenet derimod i gennemsnit dobbelt så hurtigt som BNP på verdensplan. Der er derfor en fare for, at øget protektionisme svækker mulighederne for øget samhandel, som så mindsker mulighederne for større økonomisk vækst. For en lille, åben og eksportorienteret økonomi er en sådan udvikling dybt alarmerende.

Hvad afføder denne stigende protektionisme og voksende globaliseringsskepsis? Og hvorfor er der fortsat en solid opbakning til globalisering og frihandel blandt flertallet af borgere og virksomheder i netop Danmark? Forskellene i samfundsmodeller er en væsentlig del af forklaringen.

Den danske model er bygget op omkring et fleksibelt, konstruktivt, aftalebaseret arbejdsmarkedssystem, som gør det muligt for både erhvervsliv og samfund at være smidigt og innovativt. Nøgleordene er vækst og balance. Gennem frihandel er vores virksomheder konstant med til at øge samfundskagens størrelse. Gennem vores samfundsinstitutioner sørger vi for, at den voksende kage kommer alle samfundsgrupper til gode, og at vi i fællesskab ruster arbejdsstyrken til at gribe nye muligheder og takle fremtidige udfordringer. Konkret handler det både om en balanceret

økonomisk omfordeling og om muligheder for uddannelse og opkvalificering.

Denne altafgørende balance er ikke til stede i alle samfundsmodeller. Frihandel er derfor i flere lande – med USA som det tydeligste eksempel – blevet syndebug for reelle udfordringer som tab af produktionsjobs, stagnerede reallønninger og stigende ulighed. Denne politiske diskurs har været med til at øge følelsen af, at en stor del af befolkningen rent faktisk taber på grund af frihandel. I virkeligheden har den øgede samhandel gjort sin part og styrket både velstand, produktivitet og innovation – også i USA. Men fokus har fortrinsvis ligget på *vækst*, og i mindre grad på *balance*. Økonomisk omfordeling og arbejdsmarkedspolitik har i store dele af verden – ulig de skandinaviske lande – simpelthen ikke fulgt med udviklingen.

Der er tegn på en voksende anerkendelse af denne udfordring. I april fremlagde WTO, IMF og Verdensbanken eksempelvis en rapport, der tilskynder regeringer verden over at fravælge protektionisme og i stedet iværksætte en politik, der blandt andet styrker mulighederne for mennesker, der mister deres job (IMF, Verdensbanken, WTO, 2017). Budskabet er, at frihandel øger samfundets samlede velstand, men det kan ikke stå alene, hvis alle skal få gavn deraf. Netop derfor kigger flere og flere beslutningstagere mod Skandinavien efter inspiration. Det oplever vi ofte i Dansk Industri, når vi mødes med vores søsterorganisationer og regeringsrepræsentanter både fra de udviklede økonomier i vesten og fra de nye vækstøkonomier. Der er en oprigtig interesse i at lade sig inspirere af den danske model og vores positive erfaringer hermed – også hvad globaliseringen angår. Man kan naturligvis ikke fra dag til anden importere et komplekst arbejdsmarkedssystem, som bygger på en kombination af interesser, normer og tillid. Ikke desto mindre giver den bredende erkendelse af betydningen for vækst og balance grundlag for forsigtig optimisme.

Ganske som Peter Boye understreger, er en sådan international diffusion og udveksling af idéer på tværs af grænser en mindst lige så væsentlig en del af globaliseringen som udvekslingen af varer eller arbejdsdeling og specialisering.

Teknologisk disruption giver ikke kun anledning til Schumpeters kreative ødelæggelse. Den tvinger også virksomhederne til konstant at nytænke deres forretningsmodeller og ihærdigt at søge den næste innovative løsning. På samme vis giver den stigende globaliserings- og frihandelsskepsis ikke kun anledning til usikkerhed og bekymring. Den fordrer samfundsmæssig forandring til det bedre, som dog nødvendigvis er betinget af politisk fokus på løsninger frem for problemer.

Danske virksomheder og den danske model er som nævnt inspirationskilder på verdensplan. Men også Danmarks erhvervsliv og samfund må fortsætte med at udvikle sig. De nye teknologiske muligheder åbner op for helt nye motorveje for vækst og øget samhandel – og for en intensivering af globaliseringen. En DI-analyse viser, at digitale forbindelser på tværs af grænser forventes at vokse eksplosivt – ikke mindst imellem intelligente maskiner i både hverdagen og i industrien (Stanchev, 2017). Små og mellemstore virksomheder, som får adgang til billig analysekraft igennem cloud computing. Vindmøller, der kommunikerer med hinanden for at optimere produktionen af vindenergi. Førrerløse lastbiler og skibe, der mindsker omkostningerne ved transport af varer og mennesker. 3D-print, der komplet kan springe det logistiske led i forsyningskæder over. Mange af disse muligheder udforskes af danske virksomheder og iværksættere allerede i dag, og de har et enormt transformativt potentiale. Også denne »fjerde industrielle revolution« kræver intelligent politisk styring for at blive en succes for alle. U hensigtsmæssige barrierer for digital handel og dataudveksling skal

elimineres, samtidig med at legitime hensyn til sikkerhed og privatliv beskyttes. Ligeledes skal både uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet være smidigt og fleksibelt, så ny innovation og nye arbejdspladser kan skabes og besættes effektivt. Naturligvis skal både regeringen og erhvervslivet fortsætte sin konstruktive engagement på internationalt plan. FN's verdensmål for bæredygtig udvikling er et glimrende eksempel på et konkret politisk værktøj, hvor virksomhederne spiller en central rolle i forhold til at sikre en bæredygtig, balanceret vækst over hele kloden.

Globaliseringen fortsætter, men der er ingen illusioner om, at vejen er ligetil og uden udfordringer. Som historien imidlertid viser, er hverken disruption eller innovation fremmede fænomener for dansk erhvervsliv. Lige som tidligere står virksomhederne nu igen klar til at udnytte nye muligheder og overkomme uventede forhindringer – til gavn for samfundet som helhed. Hvis beslutningstagere i såvel Danmark som vores handelspartnere verden over sætter fokus på konstruktive løsninger med blik for både vækst og balance, ser fremtiden derfor væsentligt lysere ud, end man skulle tro.

Litteratur

- IMF, Verdensbanken, WTO (2017), »Making Trade an Engine of Growth for All – The Case for Trade and Policies to Facilitate Adjustment«, www.wto.org/english/news_e/news17_e/wto_imf_report_0704_2017.pdf
- Madsen, Peter G.H. (2016), »Danskerne: Globaliseringen styrker Danmark – men varer det ved?« <http://publikationer.di.dk/dikataloger/699/>
- Rasmussen, Klaus (2017), »Eksportvirksomheder er mere produktive«, <http://publikationer.di.dk/dikataloger/763/html5/>
- Stanchev, Stanislav (2017), »Den digitale økonomi rummer et stort eksportpotentiale for danske virksomheder«, <http://di.dk/SiteCollectionDocuments/Opinion/Konjunktur/Analyser/Eksportpotentialet%20i%20den%20digitale%20%C3%B8konomi.pdf>
- Stanchev, Stanislav og Peter Thagesen (2016), »1.200 handelshindringer truer danske virksomheder«, www.e-pages.dk/dikataloger/688/1
- WTO (2016), »Trade restrictions among G20 remain high despite slight slowdown in new measures«, www.wto.org/english/news_e/news16_e/trdev_09nov16_e.htm